

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วิธีวัดสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยและเครื่องมือมาตรฐานที่ใช้ประเมิน

วิไลวรรณ พิธิยานุวัฒน์ และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์¹ เขียนไว้ในวิธีประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยว่า การประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา มีเทคนิควิธีวัดสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย แตกต่างกันออกไปซึ่งพอกล่าวสรุปได้ 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ

วิธีวัดภาพพจน์มหาวิทยาลัย (The "Image" Approach)

วิธีวัดคุณลักษณะส่วนตัวของนิสิต (The "Student Characteristic" Approach)

วิธีวัดสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อม (The "Stimulus" Approach)

1. วิธีวัดภาพพจน์มหาวิทยาลัย เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย โดยให้ผู้สังเกตหรือสมาชิกในมหาวิทยาลัย เช่น นิสิตนักศึกษา คณาจารย์ หรือผู้บริหาร รายงานหรือแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัดอยู่ คำจำกัดความของ "สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย" ในวิธีนี้หมายถึง ลักษณะของมหาวิทยาลัยในธรรมชาติของมวลสมาชิก และเชื่อว่าสมาชิกของมหาวิทยาลัยเท่านั้น เป็นผู้มีความสัมพันธ์เหมาะสมสามารถบรรยาย สภาพมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริง เครื่องมือมาตรฐานที่นิยมใช้ประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย ตามวิธีนี้ ได้แก่

¹ วิไลวรรณ พิธิยานุวัฒน์ และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์, "วิธีประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย," หน้า 22.

1.1 คีชนีลักษณะมหาวิทยาลัย¹ (The College Characteristics Index or CCI) สร้างโดย เพส และสเติ่น (Pace and Stern, 1958) ซึ่งพัฒนาจากทฤษฎีความต้องการแรงกดดัน (need-press theory) ของเมอร์เรย์ (Murray, 1938) และการประเมินบุคลิกภาพ (personality assessment) ของ สเติ่น สตี่น และบลูม (Stern, Stein and Bloom, 1956) บนความเชื่อที่ว่า สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยหรือแรงกดดัน สามารถอธิบายลักษณะในเทอมของศักยภาพสำหรับกระตุ้นความต้องการบุคลิกภาพที่แน่นอน CCI ออกแบบเพื่อใช้วัดแรงกดดันสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน 30 ชนิด แต่ละชนิดสอดคล้องกับความต้องการในทางบุคลิกภาพเป็นคู่

CCI ประกอบด้วยขอรายการ 300 ข้อ อธิบายถึงความประทับใจของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ผู้ตอบ (ตามปกติ คือ นักศึกษา) จะพิจารณาเพื่อมองชี้ว่าขอรายการนั้นเป็นคุณลักษณะมหาวิทยาลัยของตนหรือไม่ คำตอบที่ได้จะถูกนำมาเปลี่ยนเป็นคะแนน และคะแนนสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยได้จาก การคำนวณค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละมาตรา

มาตรา 30 มาตราของ CCI มีลักษณะดังนี้²

1. การยอมผู้น (Abasement)
2. ความล้มฤทธิ์ (Achievement)
3. การปรับตัว (Adaptiveness)
4. ความผูกพัน (Affiliation)
5. ความก้าวร้าว - หลีกเลี้ยงการกล่าวโทษ (Aggression-Blameavoidance)
6. ความเปลี่ยนแปลง-ความสม่ำเสมอ (Change-Sameness)

¹ Alexander W. Astin, The College Environment. (Washington, D.C.: The American Council on Education, 1968), p. 6.

² C. Robert Pace and George G. Stern, "An Approach to the Measurement of Psychological Characteristics of College Environments," Journal of Educational Psychology 49 (1958): 272.

7. ความเชื่อมโยง-ความขัดแย้ง (Conjunctivity-Disjunctivity)
8. การต่อต้าน (Counteraction)
9. การปฏิบัติตาม (Deference)
10. ความเด่น (Dominance)
11. ผลสัมฤทธิ์ของตนเอง (Ego-Achievement)
12. ความฉุนเฉียว-ความสงบเสงี่ยม (Emotionality-Placidity)
13. ความกระปรี้กระเปร่า-ความเฉื่อยชา (Energy-Passivity)
14. การแสดงออก (Exhibitionism)
15. ความเพ้อฝันในความสำเร็จ (Fantasied Achievement).
16. การหลีกเลี่ยงจากอันตราย (Harmavoidance)
17. ความมีมนุษยสัมพันธ์ (Humanism)
18. ความหุนหัน-ความสุ่ม (Impulsion-Deliberation)
19. การบูชาตนเอง (Narcissism)
20. การทะนุถนอม (Nurturance)
21. ความมีใจเป็นกลาง (Objectivity)
22. ความเป็นระเบียบ (Order)
23. การแสดง (Play)
24. ปฏิบัตินิยม (Pragmatism)
25. การทบทวน (Reflectiveness)
26. ความเป็นวิทยาศาสตร์ (Scientism)
27. ความรู้สึก (Sentience)
28. ความรู้สึกเรื่องเพศ (Sex)
29. ความช่วยเหลือ-ความเป็นอิสระ (Succorance-Autonomy)
30. ความเข้าใจ (Understanding)

1.2 มาตรการสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย (The College and University Environment Scale or CUES) สร้างโดย เพส (Pace, 1963) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตัวประกอบและวิเคราะห์ข้อสอบ ระบุหามิติที่สำคัญของ CCI เพสพบว่า มีมิติที่สามารถแยกแยะ ลักษณะมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ออกจากกันได้ 5 มิติ¹ ดังต่อไปนี้ คือ²

มาตราที่ 1 การนำไปปฏิบัติได้ (Practicality) ขอรายการในมาตรานี้เน้นการปฏิบัติการใช้เครื่องมือ วิธีดำเนินการ สถานภาพส่วนบุคคล และผลประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติ สถานภาพนี้ได้มาโดยการไต่ถามผู้คนที่ อยู่ในหมู่คณะที่ดี และสามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เห็นได้จากการปฏิบัติตามคำสั่งของอาจารย์หรือผู้บริหาร และระเบียบในชั้นเรียน การแสดงออกของจิตใจที่ดี สนุกสนาน และการเป็นผู้นำในสังคมของวิทยาลัย

มาตราที่ 2 ชุมชน (Community) ขอรายการในมาตรานี้ อธิบายความเป็นอยู่ฉันท์มิตร ความสามัคคี ความรักหมู่คณะ สภาพแวดล้อมในมาตรานี้ คือ ความช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจกัน หมู่คณะมีสวัสดิภาพและชื่อตรงต่อกัน มหาวิทยาลัยเป็นชุมชนที่มีบรรยากาศความสามัคคีเป็นนำหนึ่งใจเดียวกัน

มาตราที่ 3 การรู้ (Awareness) ขอรายการในมาตรานี้ จะสะท้อนและเน้นใน 3 ด้าน คือ บุคลิกส่วนบุคคล การประพันธ์ และการเมือง เน้นในเรื่องความเข้าใจ การแสดงออก ความซาบซึ้งและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการวาดภาพดนตรี การละคร การประพันธ์ การแกะสลัก การออกแบบก่อสร้าง ฯลฯ การค้นคว้าเกี่ยวกับการประพันธ์ การเคลื่อนไหวทันต่อเหตุการณ์ของโลก ความปลอดภัยของมนุษยชาติ

¹ วิไลวรรณ พิธิยานุวัฒน์ และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์, "วิธีประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย," หน้า 24.

² John A. Centra and Robert L. Linn, "On Interpreting Students' Perception of Their College Environments," Measurement and Evaluation in Guidance 3(Summer, 1970): 103.

สภาวะการณปัจจุบันและอนาคตของมนุษย์ชนให้มีการเอาใจใส่ต่อการเมือง ซึ่งเป็นประจักษ์พยานของสภาพแวดล้อมที่เน้นเกี่ยวกับการรู้ของตนเอง ของสังคม และสิ่งเร้าทางสุนทรียศาสตร์ (esthetics)

มาตราที่ 4 ความถูกต้องเหมาะสม (Propriety) ขอรายการในมาตรานี้เน้นให้เห็นสภาพแวดล้อมที่สุภาพและการใช้ดุลยพินิจ **ความ**รอบคอบและการใช้สามัญสำนึก พฤติกรรมในมาตราความถูกต้องเหมาะสมที่เป็นไปในทางลบ ได้แก่ การขาดหรือการหลบหนีการประชุม การอ้างสิทธิ์ การขัดขืน การพุดหยาบคาย ขาดความเกรงใจ การเยาะเย้ย เป็นต้น

มาตราที่ 5 ความเป็นวิชาการ (Scholarship) ขอรายการในมาตรานี้อธิบายสภาพแวดล้อมในค่านวิชาการ เน้นการแข่งขัน และความสนใจอย่างจริงจังในค่านวิชาการ การแสวงหาความรู้และทฤษฎีทั้งทางค่านวิทยาศาสตร์หรือปรัชญาอย่างมุ่งมั่น การศึกษาเพื่อความรู้อย่างแท้จริง

แต่ละมาตราของมาตราสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยประกอบด้วย 30 ขอรายการเกี่ยวกับลักษณะมหาวิทยาลัย ผู้ตอบจะต้องแสดงความคิดเห็นว่าขอรายการนั้นถูกหรือผิดจากสภาพความเป็นจริงของมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัดอยู่ การให้คะแนนในระบบที่เรียกว่า "66 / 33" กล่าวคือ คะแนนคำนวณจากการบวกจำนวนขอรหัสทางที่มีผู้เห็นด้วย ตั้งแต่ 66% ขึ้นไปในทางที่เฉลยไว้ ลบด้วยจำนวนขอรหัสทางที่มีผู้ตอบเห็นด้วยในทิศทางที่เฉลยไว้ไม่ถึง 33% และถ้าค่าเป็นลบก็ให้บวกตัวเลขที่เข้าไป จนกระทั่งคะแนนลบหายไป หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ คะแนนในระบบของ CUES เป็นเลขบวกเท่านั้น (รวมทั้งเลขศูนย์) ด้วยเหตุที่แต่ละมุลตรามี 30 ขอรายการ ฉะนั้นในแต่ละมิติ คะแนนสถาบันจะมีพิสัยตั้งแต่ 0 ถึง 30 ทั้งนี้ขึ้นกับ จำนวนขอรหัสทางที่ผู้ตอบอย่างน้อย 66% ตอบเห็นด้วยไปในทำนองเดียวกับที่เฉลยไว้ด้วย แมวว่าใน CUES จะเลือกเฉพาะขอรหัสทางที่มีอำนาจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยได้ และลดจำนวนขอรหัสทางที่มีอำนาจจำแนกค่าใน CCI ลงไปถึง 55% หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งแมวว่า CUES จะเน้นลักษณะมหาวิทยาลัยมากกว่า CCI ที่เน้นถึง

ประเภทความต้องการของบุคคลและแรงกดดันตามทฤษฎีของเมอร์เรย์ ดังกล่าวแล้ว แต่ กระนั้นก็ตาม ขอรายการต่าง ๆ ใน CUES ก็ยังคงเป็นข้อกระทงที่มุ่งวัด ความประทับใจ เกี่ยวกับภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยในทรศนะของนิสิตนักศึกษา เช่นเดียวกับขอรายการใน CCI¹

1.3 แบบสำรวจการหน้าที่สถาบัน (The Institutional Functioning Inventory or IFI) สร้างโดย เซนตรา ฮาตเน็ต และปีเตอร์สัน² (Centra, Hartnett and Peterson, 1970) โดยมีความเชื่อว่า มีสภาพแวดล้อมบางอย่างที่ นักศึกษาประเมินไม่ได้ ควรให้คณาจารย์ ผู้บริหาร หรือกรรมการมหาวิทยาลัย เป็นผู้ ประเมินแทน IFI ประกอบด้วยขอรายการ 132 ข้อ แบ่งเป็น 11 มิติหรือมาตรา แต่ ละมาตราประกอบด้วยขอรายการ 12 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Intellectual-Aesthetic Extracurriculum) กล่าวถึง กิจกรรมและโอกาสเพื่อส่งเสริมพุทธิปัญญา และสุนทรีย์ ศาสตร์นอกชั้นเรียน
2. ความเป็นอิสระในวิชาการ (Freedom) คณาจารย์ และนักศึกษา ต้องมีความเป็นอิสระในคานวิชาการพอ ๆ กับความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิตส่วนบุคคล
3. ความแตกต่างของบุคคล (Human Diversity) คณาจารย์ และ นักศึกษามีความแตกต่างกันเกี่ยวกับ ภูมิหลังและทัศนคติปัจจุบัน
4. การช่วยพัฒนาสังคม (Concern for Improvement of Society) กล่าวถึง ความต้องการของสมาชิกในสถาบัน ที่จะประยุกต์ความรู้และทักษะ

¹ วิลโลวเรน พิชยานุวัฒน์ และสมหวัง พิชยานุวัฒน์, "วิธีประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย," หน้า 24-25.

² John A. Centra, Rodney T. Hartnett and Richard E. Peterson, "Faculty Views of Institutional Functioning: A New Measure of College Environments," Educational and Psychological Measurement 30 (1970): 405-406.

ของเขาในการแก้ปัญหาสังคม และกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมอเมริกัน

5. การเรียนในระดับปริญญาบัณฑิต (Concern for Undergraduate Learning) วิทยาลัยต้องเน้นการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีอย่างเต็มที่

6. การปกครองแบบประชาธิปไตย (Democratic Governance) สมาชิกแต่ละคนในสังคมวิทยาลัย มีส่วนร่วมในการบริหาร

7. การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น (Meeting Local Needs) สถาบันควรเน้นการจัดการศึกษาและโอกาสทางวัฒนธรรมสำหรับผู้ใหญ่ทุกคนในบริเวณโดยรอบพร้อม ๆ กับตอบสนองความต้องการเพื่อฝึกกำลังคนในส่วนของกิจการท้องถิ่น

8. การศึกษาและการวางแผนด้วยตนเอง (Self-Study and Planning) ผู้นำของวิทยาลัยต้องวางแผนระยะยาวสำหรับกิจการทั้งหมด และการวิจัย สถาบันซึ่งจำเป็นต้องกำหนดหลักการและการทบทวนแผนงาน

9. ความรู้ในขั้นสูง (Concern for Advancing Knowledge) สถาบันควรเน้นการวิจัยและเงินทุนเพื่อส่งเสริมความรู้

10. ความสนใจในนวัตกรรม (Concern for Innovation) กล่าวถึง แนวคิดใหม่ทางการศึกษา

11. ความรักสถาบัน (Institutional Esprit) กล่าวถึง ความรู้สึกในการร่วมจุดมุ่งหมาย และขวัญระหว่างคณาจารย์ และผู้บริหาร

IFI มีค่าความเที่ยงแบบความคงที่ภายใน ระหว่าง .83 ถึง .96 และขอค้นพบชี้ให้เห็นว่าข้อมูลจาก IFI มีความสัมพันธ์ตามความคาดหวังกับเกณฑ์ของสถาบันและข้อมูลจาก CUES มีเพียง 2 มาตราเท่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์ คือ การศึกษาและการวางแผนด้วยตนเอง และความสนใจในนวัตกรรม ซึ่งแสดงถึงความตรงของ IFI พอสมควร

2. วิธีวัดคุณลักษณะส่วนตัวของนักศึกษา ในการประเมินสภาพแวดล้อมวิธีนี้ มุ่งคำนวณหาค่าเฉลี่ย หรือฐานนิยมของคุณลักษณะส่วนตัวของนิสิตนักศึกษาในแต่ละสถาบัน เครื่องมือที่รู้จักกันแพร่หลายที่ใช้ประเมินสภาพแวดล้อมวิธีนี้ คือ

เทคนิคการประเมินสภาพแวดล้อม (The Environment Assessment Technique or EAT) สร้างโดย แอสตินและฮอลแลนด์¹ (Astin and Holland, 1961) EAT มีพื้นฐานจากความเชื่อของ ลินตัน (Linton, 1945) และคนอื่น ๆ ที่ว่า แรงกดดันทางสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่เกิดจากคนอื่น จากคำกล่าวนี้ จึงถือว่า คุณลักษณะของ สภาพแวดล้อมขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสมาชิกของสังคมนั้น ถ้าเราทราบคุณลักษณะของคนในกลุ่ม ก็จะทำให้ทราบสภาพแวดล้อมของกลุ่มนั้น แอสตินและฮอลแลนด์ ได้ตั้งสมมติฐานว่า สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย หรือแรงกด เป็นผลเนื่องมาจากคุณสมบัติประจำตัวของนักศึกษา เช่น จำนวนทั้งหมดของนักศึกษาในวิทยาลัย ระดับเชาว์ปัญญาโดยเฉลี่ยและคุณลักษณะส่วนตัวของนักศึกษา

EAT ประกอบด้วยคุณลักษณะแปดประการดังนี้

1. ขนาดของสถาบัน (Institutional Size) รั้งจากจำนวนนักศึกษาทั้งหมดในสถาบัน (N) เนื่องจากการแจกแจงมีแนวโน้มออกมาในลักษณะเบ้ไปทางขวา จึงใช้รากที่สองของ N เป็นตัวบ่งชี้ขนาดที่แท้จริงของสถาบัน วิธีนี้ทำให้การคำนวณง่ายขึ้น และทำให้ตัวแปรขนาดสถาบันมีแนวโน้มที่จะมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติด้วย
2. ระดับเชาว์ปัญญาของนักศึกษา (Intelligence Level of the Student Body) หมายถึงคะแนนเฉลี่ยจากแบบสอบ NMSQ (The National Merit Scholarship Qualifying Test) ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เข้าศึกษาระดับปริญญาตรี
3. บุคลิกภาพของนักศึกษา (Personal Orientation of the Student Body) อาศัยทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ (1959b, 1961) จากสมมติฐานของ ทฤษฎีที่ว่าบุคคลที่มีอาชีพต่างกันย่อมมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน ฮอลแลนด์ได้จัดแบ่งอาชีพในเทอมของบุคลิกภาพเป็น 6 ชนิดคือ

¹ Alexander W. Astin and John L. Holland, "The Environmental Assessment Technique," Journal of Educational Psychology 52 (1961): 308-316.

3.1 วิชาที่เน้นด้านสังคมนิยม (Realistic) เช่น เกษตรกรรม การศึกษา พลศึกษา วิศวกรรม วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม เป็นต้น

3.2 วิชาที่เน้นด้านพุทธิปัญญา (Intellectual) เช่น สถาปัตยกรรม วิทยาศาสตร์ ชีววิทยา เทคนิคการแพทย์ เกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นต้น

3.3 วิชาที่เน้นด้านสังคม (Social) เช่น สุขศึกษา การพยาบาล กายภาพบำบัด สังคมวิทยา เป็นต้น

3.4 วิชาที่เน้นด้านอนุรักษนิยม (Conventional) เช่น การบัญชี เลขานุการ ธุรกิจการค้า เศรษฐศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ เป็นต้น

3.5 วิชาที่เน้นด้านธุรกิจการค้า (Enterprising) เช่น การโรงแรมและภัตตาคาร ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น

3.6 วิชาที่เน้นด้านศิลปะ (Artistic) เช่น ศิลปศึกษา ดนตรีศึกษา ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

3. วิธีวัดสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อม (The "Stimulus" Approach) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยโดยมุ่งวัดสภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้า พัฒนาบนความเชื่อเบื้องต้นที่ว่า อย่างน้อยที่สุดเราจะสามารถตีความหมายข้อมูลที่ได้จากวิธีนี้ในเชิงเหตุผล ได้ดีกว่าข้อมูลหรือสภาพแวดล้อมที่เราวัดได้โดยอาศัยวิธีวัดภาพพจน์มหาวิทยาลัย หรือวิธีวัดคุณลักษณะส่วนตัวของนิสิตนักศึกษา แอสติน (Astin, 1970) ได้ให้นิยามว่า สภาพแวดล้อมเชิงสิ่งเร้า หมายถึง พฤติกรรม เหตุการณ์ หรือคุณลักษณะใด ๆ ของสถาบันที่สังเกตเห็นได้ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการรับรู้ค่านิยมประสาธน์สัมพันธ์ของมวลสมาชิกในมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตนักศึกษา สภาพที่เป็นอยู่ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ สามารถจะตรวจสอบได้โดยการสังเกตอิสระ ควบแนวคิดนี้เอง แอสตินจึงพัฒนาแบบสำรวจกิจกรรมมหาวิทยาลัย (The Inventory of College Activities or ICA) ขึ้น¹

¹ วิไลวรรณ พิธิยานุวัฒน์ และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์, "วิธีประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย," หน้า 31.

แบบสำรวจกิจกรรมมหาวิทยาลัย (The Inventory of College Activities or ICA) สร้างโดย แอสติน¹ (Astin, 1970) ICA ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือสอบถามนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อหาสภาพแวดล้อม 4 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อน บรรยากาศในห้องเรียน บรรยากาศในการบริหาร และอาคารสถานที่ ICA มีจำนวนข้อรายการ 275 ข้อ มีทั้งให้ตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ และบอกความถี่ของการเกิดเหตุการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปีคริสต์ศักราช 1974 เฮกเซนเบอร์เกอร์² (Nan B. Hechenberger) ได้ศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การรับรู้ของนักศึกษา คณาจารย์ (Faculty) และองค์การนักศึกษา (Student Personnel Staff) ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกัน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเข้ามาตราสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (CUES II) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยในด้านการนำไปปฏิบัติได้ ชุมชน การรู้ ความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นวิชาการ ขวัญของสมาชิกในสถาบัน (Campus-morale) และคุณภาพการสอนและความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา (quality of teaching and student-faculty relationships) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี 25% คณาจารย์ประจำที่สอนระดับปริญญาตรี 25% และองค์การนักศึกษาทั้งหมด เนื่องจากมีจำนวนน้อยกว่าสองกลุ่มแรก ผลปรากฏว่า

1. นักศึกษา คณาจารย์ และองค์การนักศึกษา รับรู้สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยในด้านความถูกต้องเหมาะสมอยู่ในระดับสูง และรับรู้สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยในด้านการ

¹ Alexander W. Astin, The College Environment, p. 9.

² Nan B. Hechenberger, "Perceptions of a University Environment Student, Faculty, and Student Personnel Staff," A Dissertation Abstracts International 35 (August, 1974), p. 842-A.

นำไปปฏิบัติได้ ชุมชน การรู้ ความเป็นวิชาการ ขวัญของสมาชิกในสถาบัน คุณภาพ การสอนและความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาอยู่ในระดับต่ำ

2. นักศึกษา อาจารย์ และองค์การนักศึกษารับรู้สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. การรับรู้สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยของ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนา คือ เพศ - สถานภาพทางวิชาการ วิชาเอก ที่อยู่อาศัย และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

4. การรับรู้สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยของอาจารย์ที่มีภูมิลำเนา คือ เพศ แผนกวิชา ตำแหน่ง และภาวะการสอนต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

5. การรับรู้สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยขององค์การนักศึกษามีภูมิลำเนา คือ เพศ ที่อยู่อาศัย และขอบเขตหน้าที่ ต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ในปีเดียวกันนั้น ไฮด์¹ (Edward Alan, Heidt) ได้ศึกษาการรับรู้ของ นิสิตบัณฑิตวิทยาลัยต่อสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเปรียบเทียบ การรับรู้ อิทธิพลของสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือ นิสิตบัณฑิต วิทยาลัยที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองของมหาวิทยาลัยภาคตะวันตก โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ นิสิตใหม่ที่ยังไม่เคยลงทะเบียน และนิสิตที่ลงทะเบียนที่มหาวิทยาลัยอย่างน้อยหนึ่งปี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้มาตราสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2) พบว่า นิสิตใหม่รับรู้สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยเป็นไปในทางบวกมากกว่านิสิตที่ลงทะเบียนเรียน แล้วในทุกมาตราย่อย ยกเว้นองค์ประกอบในด้านความเป็นวิชาการ ซึ่งผลการวิจัยนี้ คล้ายคลึงกับการวิจัยที่ใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเมื่อหลายปีก่อน ทั้งที่ มีความแตกต่างในเรื่องเวลา และระดับความอุตสาหกรรมในการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

¹ Edward Alan, Heidt, "An Investigation of Graduate Student Perceptions of Campus Environment," A Dissertation Abstracts International 35 (August, 1974), p. 842-A.

และในปีคริสต์ศักราช 1974 นี้ ควิค¹ (Van Dyke, Quick) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยมิสซิสซิปปี ในการรับรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อหาทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยมิสซิสซิปปีที่เรียนเต็มเวลาที่มีต่อสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย วัดโดยมาตราสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี 227 คน ที่ถูกสุ่มจากประชากร 1320 คน จำแนกกลุ่มตัวอย่างตาม เพศ ระดับชั้น ที่อยู่อาศัย และระดับคะแนนเฉลี่ย (quality point average or QPA) ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาหญิงและนักศึกษาหญิงที่มี QPA สูง รับรู้สภาพแวดล้อมวิทยาลัยมิสซิสซิปปีในด้านการนำไปปฏิบัติได้คือนักศึกษาอื่น ๆ
2. นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 รับรู้สภาพแวดล้อมวิทยาลัยมิสซิสซิปปีในด้านความเป็นวิชาการเป็นไปได้ในทางบวกมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4
3. นักศึกษาไป-กลับ และนักศึกษาไป-กลับที่มี QPA ปานกลางและ QPA สูง รับรู้สภาพแวดล้อมวิทยาลัยมิสซิสซิปปีว่ามีบรรยากาศ ความสามัคคี และความรักห่มุณะมากกว่านักศึกษาที่อยู่หอพักมหาวิทยาลัยที่มี QPA ระดับเดียวกัน
4. นักศึกษาทุกกลุ่ม รับรู้สภาพแวดล้อมวิทยาลัยมิสซิสซิปปีในด้านการรู้ของ CUES ไม่แตกต่างกัน
5. นักศึกษาหญิง นักศึกษาที่อยู่หอพัก และนักศึกษาที่อยู่หอพักที่มี QPA ปานกลาง รับรู้สภาพแวดล้อมวิทยาลัยมิสซิสซิปปีด้านความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ในทางบวกมากกว่า นักศึกษาชาย นักศึกษาไป-กลับ และนักศึกษาไป-กลับที่มี QPA ปานกลางตามลำดับ

¹ Van Dyke, Quick, "A Study of The Environment of Mississippi College as Perceived by The Undergraduate Students" A Dissertation Abstracts International 35 (February, 1975), p. 4939-A. - 4940-A.

สำหรับในประเทศไทยยังไม่มี การค้นคว้าในเรื่องสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยมากนัก ในปี พ.ศ. 2521 อรรถพ คุณพันธ์ ได้สร้างแบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทยขึ้น ภายใต้การควบคุมการวิจัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มการวิจัยสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยในประเทศไทยโดยอาศัยกฎเกณฑ์การสร้างตามแบบมาตราสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย (The College and University Environment Scales: CUES) และแบบสำรวจกิจกรรมมหาวิทยาลัย (The Inventory of College Activities: ICA) จากเครื่องมือดังกล่าวได้ให้นิยามของสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยว่า

สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยหมายถึง การรับรู้และความประทับใจของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อลักษณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย การบริหาร บรรยากาศในการเรียนการสอน พฤติกรรมเกี่ยวกับเพื่อน และอาคารสถานที่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และพัฒนารูปร่างหน้าตาของมวลสมาชิกในมหาวิทยาลัย และลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้สามารถตรวจสอบได้จากการสังเกตโดยตรง¹ และได้ตั้งทฤษฎีเฉพาะขึ้น 5 ทฤษฎีคือ²

ทฤษฎีเฉพาะที่ 1 มหาวิทยาลัยจะมีสภาพแวดล้อมที่ดีก็ต่อเมื่อนิสิตนักศึกษาที่เป็นมวลสมาชิกในมหาวิทยาลัยนั้นมีความรู้สึกพึงพอใจในมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัดอยู่ กล่าวคือ นิสิตนักศึกษามีความภูมิใจในการที่ได้เป็นนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้น ซึ่งเป็นการมีศรัทธาหรือทัศนคติที่ดีต่อมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัดอยู่

ทฤษฎีเฉพาะที่ 2 บรรยากาศในการเรียนการสอนก็เป็นส่วนหนึ่งในการเอื้ออำนวยให้นิสิตนักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ถ้าบรรยากาศในการเรียนการสอนดีมีประสิทธิภาพก็ย่อมทำให้นิสิตนักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้เป็นบัณฑิตที่ทรงไว้ซึ่งความรู้ความสามารถและคุณธรรมตามความมุ่งหวังของมหาวิทยาลัย กล่าวคือ ถ้ามหาวิทยาลัยใดมีสภาพแวดล้อมดี ก็แสดงว่า มหาวิทยาลัยนั้นจะต้องมีบรรยากาศการเรียนการสอนดีด้วย

¹ อรรถพ คุณพันธ์, "การสร้างแบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทย,"

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 23-24.

ทฤษฎีเฉพาะที่ 3 สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่ดีจะต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการส่งเสริมหลักสูตร ทั้งด้านวิชาการ สันทนาการ กีฬา ศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งกิจกรรมเสริมสร้างใตุนิสิตนักศึกษา รอบุและ เป็นบัณฑิตทั้งร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ ให้เป็นผูที่มีความรู้และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งในบทบาทของผู้นำและผู้ตามที่ดี

ทฤษฎีเฉพาะที่ 4 สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่ดีจะต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการบริหารที่ดี กล่าวคือ นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเคารพคอกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย อีกทั้งผู้บริหารให้คำปรึกษาแนะนำแก่นิสิตนักศึกษา และเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในการบริหาร

ทฤษฎีเฉพาะที่ 5 อาคารสถานที่เป็นสิ่งสำคัญทางกายภาพที่จะช่วยผลักดันให้การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยสัมฤทธิ์ผล มหาวิทยาลัยจะมีสภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีอาคารสถานที่ที่ดีทั้งในคานปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ มีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องอาหาร ที่นั่งพักผ่อน และอื่น ๆ เพียงพอกับจำนวนนิสิตนักศึกษา อีกทั้งตึกเรียน ห้องสมุด อยู่ไม่ไกลกันจนเกินไปนัก

แบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทยฉบับสมบูรณ์มีจำนวนข้อรายการทั้งสิ้น 121 ข้อ โดยแบ่งเป็น

ภาคที่หนึ่ง ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาจำนวน 9 ข้อ

ภาคที่สอง ข้อรายการสำรวจสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย จำนวน 112 ข้อ แบ่งตามองค์ประกอบทั้ง 5 คาน คือ

1. ความประทับใจมหาวิทยาลัยจำนวน 21 ข้อ
2. บรรยากาศในการเรียนการสอนจำนวน 27 ข้อ
3. ความสัมพันธ์กับเพื่อนจำนวน 22 ข้อ
4. บรรยากาศในการบริหารจำนวน 20 ข้อ
5. อาคารสถานที่จำนวน 22 ข้อ

แบบสำรวจดังกล่าวมีความตรงตามทฤษฎีเฉพาะ (Construct Validity) และความตรงตามเนื้อเรื่อง โดยการตัดสินของผู้ทรงคุณวุฒิทางคานวิวิททยาและอุดมศึกษา

อรณพ คุณพันธ์¹ ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คน ซึ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เรียนในวิชาการศึกษาทั่วไปในภาคปลายปีการศึกษา 2520 ในการหาค่าความเที่ยงของแบบสำรวจโรคความเที่ยงแบบความคงที่ภายในเป็น 0.85 และพบว่า สภาพแวดล้อมเชิงจิตวิทยาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้านอาคารสถานที่มีลักษณะเด่นที่สุด และสภาพแวดล้อมเชิงจิตวิทยาด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีลักษณะค้อยที่สุด

จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถใช้แบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทยสำรวจสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยในเมืองไทยได้ และเนื่องจากยังไม่มี การวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาก่อน ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารวบรวมสภาพแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศึกษาและเปรียบเทียบการรับรู้สภาพแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในองค์ประกอบแต่ละด้านและโดยสวนรวมของนิสิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.